

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

**Teologické a sekulární pojetí lidské důstojnosti
a jejich význam v sociální práci**

Autor práce: Kristýna Vobořilová
Vedoucí práce: Mgr. Karel Šimr, Ph.D.
Studijní program: Sociální a charitativní práce (PS)

2023

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce, a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích 27. 3. 2023

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Karlu Šimrovi, PhD., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, ochotu a trpělivost, kterou mi v průběhu bakalářské práce věnoval. V neposlední řadě patří poděkování také mým nejbližším, kteří mě při psaní této práce podporovali.

Obsah

Úvod	6
1 Lidská důstojnost.....	8
1.1 Definice pojmu.....	8
1.2 Typy důstojnosti	8
1.3 Pojetí lidské důstojnosti.....	9
2 Sekulární koncept	10
2.1 Marcus Tullius Cicero.....	10
2.1.1 O povinnostech (De officiis)	10
2.1.2 Shrnutí důstojnosti podle Cicera	11
2.2 Immanuel Kant.....	11
2.2.1 Základy metafyziky mravů.....	11
2.2.2 Metafyzika mravů.....	12
2.2.3 Shrnutí důstojnosti podle Kanta	12
2.3 Lidská práva	13
2.3.1 Dělení lidských práv	13
2.3.2 Prehistorie lidských práv	14
2.3.3 Všeobecná deklarace lidských práv.....	15
2.3.4 Lidská práva v české judikatuře	15
3 Teologický koncept	17
3.1 Biblické základy lidské důstojnosti.....	17
3.2.1 Starý zákon	17
3.2.2 Nový zákon.....	18
3.2 Důstojnost v perspektivě trojiční teologie.....	18
3.3 Důstojnost v perspektivě eschatologie	20
3.4 Lidská důstojnost v církevních dokumentech.....	20
3.4.1 Gaudium et spes	20
3.4.2 Dignitatis Humanae	21
3.4.3 Důstojnost a práva lidské osoby	21
4 Lidská důstojnost v sociální práci	23
4.1 Lidská důstojnost v teoriích sociální práce	23
4.2 Lidská důstojnost v etickém kodexu	24
4.3 Lidská důstojnost ve Standardech kvality sociálních služeb	25
4.4 Lidská důstojnost v legislativním rámci sociální práce	26

5 Srovnání konceptů lidské důstojnosti	27
5.1 Srovnání konceptů v sociální práci	28
6 Význam lidské důstojnosti a jejích pojetí v sociální práci	30
6.1 Význam lidské důstojnosti v sociální práci.....	30
6.2 Význam konceptů lidské důstojnosti v sociální práci	30
Závěr	32
Seznam použitých zdrojů	33
Seznam obrázků.....	36
Abstrakt	37
Abstract.....	38

Úvod

Použijeme-li pojem lidská důstojnost, tak si nejspíše vybavíme, kdy je porušována či nějakým způsobem pošlapávána, jelikož nemá jednotnou definici. Přesto ji můžeme popsat jako základní a nezcizitelnou hodnotu, která je dána všem bez ohledu na rasu, pohlaví, náboženské přesvědčení, sociální postavení atd. Zjednodušeně můžeme říci, že se jedná o to, co dělá člověka člověkem.

Důstojnost je klíčovou hodnotou sociální práce. Zároveň je považována za základní princip etiky a morálky v oblasti této profese. Často je spojována s respektem a úctou k ostatním, což je podstatné pro vztah mezi klientem a pracovníkem. Přesto je nejvíce ohrožena v sociálních službách ústavního typu. Z tohoto důvodu by měl mít každý sociální pracovník zájem o to, aby byla důstojnost dodržována, a aby se předcházelo diskriminaci, nelidskému zacházení a násilí vůči klientům.

Cílem této práce je posoudit význam teologického a sekulárního pojetí lidské důstojnosti pro sociální práci, a dále také posoudit význam lidské důstojnosti jako takové pro tuto profesi. Významným knižním zdrojem je *Mensch – christliches Menschenbild heute?: verständlich erläutert für Neugierige* od německé teoložky Doris Nauer, která dělí důstojnost na dva koncepty, a to na sekulární a teologický. Jedná se o čistě teoretickou práci, která využívá obecně teoretické metody (např. analýza, syntéza a komparace). Z hlediska struktury je rozdělena do šesti kapitol.

První kapitola seznamuje čtenáře s pojmem lidská důstojnost. Jak již bylo výše zmíněno, neexistuje jednotná definice tohoto pojmu. Přesto se pokouším o objasnění jeho obsahu. Dále se zaměřuji na čtyři typy důstojnosti podle studie *Důstojnost a starší Evropané*, a na dvojce různá pojetí důstojnosti. Pojetí důstojnosti Jindřicha Šrajera je v rámci dějin, a pojetí Doris Nauer odpovídá dnešní době. Ve dvou následujících kapitolách se zabývám jednotlivými koncepty podle této německé teoložky.

Druhá kapitola je věnována sekulárnímu konceptu. Pro tento koncept jsou významní dva myslitelé, a to Marcus Tullius Cicero a Immanuel Kant. Cicero jako první formuloval myšlenku důstojnosti, která patří všem lidem bez rozdílu. Naopak Kant je známý pro svůj mravní zákon, že žádný jedinec nesmí být použit jako prostředek pro cizí cíle. Zaměřím se na to, jak důstojnost pojmají v jejich nejznámějších dílech. Důstojnost přisuzovali člověku na základě rozumové přirozenosti, ale toto se mění s příchodem lidských práv, kterými se také budu zabývat. Nejprve tato lidská práva definuji a rozdělují. Poté se zabývám jejich historií, jelikož vznik lidských práv se klasifikuje až do novověku. Také se věnuji Všeobecné deklaraci lidských práv a jak jsou práva vymezena v českém právním systému.

V další kapitole se zabývám teologickým konceptem, který je spojen s křesťanstvím. Jsou zde popsány biblické základy, tedy jak je důstojnost uchopena ve Starém a Novém zákoně. Dále probírám lidskou důstojnost v perspektivě trojiční teologie (Otec, Syn a Duch svatý) a eschatologie (nauka o posledních věcech), kde je hlavní myšlenkou spravedlnost při posledním soudu. Následně se zaměřím na vymezení důstojnosti v církevních dokumentech, konkrétně *Gaudium et spes* a *Dignitatis Humanae* od Druhého vatikánského koncilu, a *Důstojnost a práva lidské osoby* od Mezinárodní teologické komise.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na lidskou důstojnost v sociální práci, konkrétně v teoriích sociální práce, v etickém kodexu sociálních pracovníků, ve Standardech kvality sociálních služeb a v legislativním rámci sociální práce.

Předposlední kapitola slouží jako porovnání sekulárního a teologického konceptu, které jsem výše popsala. Zaměřuji se nejenom na rozdílnosti, ale také na určité podobnosti obou pojetí.

V závěrečné kapitole se nejprve věnuji významu lidské důstojnosti v sociální práci. Na příkladu domova pro seniory popisuji, v čem spočívá její respektování a nerespektování. Poté se zabývám významem sekulárního a teologického konceptu pro sociální práci.

1 Lidská důstojnost

Lidská důstojnost (lat. *dignitas*, což znamená nárok) je klíčovou hodnotou sociální práce. Proto je důležité, aby se tímto pojmem zabýval každý sociální pracovník. Je podstatná pro práci s lidmi, jelikož nám pomáhá vnímat důstojnost ostatních a následně nás vede k jejich respektování. Důležitost tohoto pojmu si můžeme obzvláště uvědomovat při práci s klienty v pobytových sociálních službách (např. domov pro seniory, domov pro osoby se zdravotním postižením či domov se zvláštním režimem), jelikož je zde větší riziko ohrožení lidských práv a důstojnosti klientů. Proto je jedním z úkolů sociálního pracovníka zachování či navrácení důstojnosti uživatelům služby.

Následovně si v této kapitole uvedeme několik definic důstojnosti člověka a také její různá dělení, abychom lépe pochopili obsah tohoto pojmu.

1.1 Definice pojmu

Důstojnost se nám může jevit jako problematická a těžko uchopitelná, protože neexistuje jednotná definice. Naopak je jednodušší uvést příklady, kdy je nerespektována¹, přesto si zde uvedeme pár definic pro lepší pochopení tohoto termínu.

Podíváme-li se do minulosti, důstojnost byla spojována se společenským postavením a s tím, jak je jedinec prospěšný pro společnost. Na základě tohoto atributu ji také definuje Ottův slovník naučný: „*Důstojnost jest tolik, jako zasloužilost, hodnost, cena osobní, vážnost (v chování), ve smyslu konkrétním i úřad čestný. Vaše důstojnost vyskytuje se jako titul praelátův, opatův, představených kathedrálních a kollegiatních kapitol. Důstojný tolik jako stálý, věrný (kdo dostojí svému slovu), dále vážný, zasloužilý, hodný něčeho vůbec a cti zvláště. Odtud vyskytuje se důstojnost (reverendus) jako titul nižšího duchovenstva. Vele důstojný (admodum reverendu), titul kanovníkův kathedrálních atd., vysoce důstojný (amplissimus), titul praelátův, opatův, nejvýše důstojný, nejdůstojnější (reverendissimus) titul biskupův atd.*“² Důstojnost je zde jakýmsi titulem, který si musíme zasloužit, ale zároveň ho můžeme kdykoli ztratit.

Naopak podle encyklopedie Diderot to je určitá hodnota člověka, která je nám dána: „*Důstojnost je etická kategorie zdůrazňující vědomí člověka o významu člověka a o významu jeho práv ve společnosti.*“³ Tudiž se o ni nemusíme ucházet a náleží nám na základě toho, že jsme lidé. Takto je důstojnost pojímána dnes, a je „*absolutní hodnotou lidské bytosti*“⁴, ale zároveň je chráněna mezinárodními smlouvami o lidských právech.⁵

1.2 Typy důstojnosti

Jak již bylo uvedeno, existují různá chápání důstojnosti, a dle studie *Důstojnost a starší Evropané*⁶ byl zpracován model, který rozlišuje její čtyři typy. Těmito typy jsou důstojnost zásluh, mravní síly, osobní identity a lidská důstojnost.

¹ Srov. ŠRAJER, J. Lidská důstojnost a sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, s. 110.

² Ottův slovník naučný, s. 229.

³ *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*, s. 313.

⁴ MACHULA, T. Důstojnost. In: MATOUŠEK, KŘÍŠŤAN, ed. *Encyklopedie sociální práce*, s. 204.

⁵ POPOVIČOVÁ, D. Lidská důstojnost jako filosoficko-právní pojem. *Časopis pro právní vědu a praxi*, s. 225.

⁶ TADD, W. Dignity and Older Europeans. In: GUNNING, HOLM, ed. *Ethics, Law and Society Volume III*. s. 73-92.

Prvním typem je důstojnost zásluh, která závisí na výkonnosti, přínosu společnosti a společenském postavení člověka. Jedinec ji ztrácí, pokud už není ekonomicky výkonný, a tudíž není prospěšný pro společnost.

Důstojnost mravní síly závisí na tom, zda se člověk chová podle mravních zákonů. Osoba, která nedodržuje mravní zákony a chová se neadekvátně, ztrácí tuto důstojnost.

Dalším typem je důstojnost osobní identity, která souvisí s identitou jednotlivce. Důležité jsou dobré vztahy s ostatními, začlenění se do společnosti a nalezení smyslu života. Zažije-li člověk nějakou újmu, ať už psychickou nebo fyzickou, tak může dojít k narušení jeho sebevědomí a osobní identity. S tímto je spojena ztráta tohoto typu důstojnosti.

Posledním typem je lidská důstojnost. Ta se váže na nezcizitelné hodnoty, což souvisí s úctou ke všem lidem bez rozdílu. O tento typ důstojnosti nemůže nikdo přijít.⁷

1.3 Pojetí lidské důstojnosti

V rámci dějin existuje několik různých chápání lidské důstojnosti. Zde si uvedeme dva druhy chápání. Nejprve podle Jindřicha Šrajera, který rozlišuje pojetí v rámci dějin, poté podle Doris Nauer, jež rozlišuje pojetí podle aktuální doby.

Jindřich Šrajer dělí důstojnost na inherentní a kontingentní. Kontingentní odpovídá pojmání důstojnosti v minulých dobách, např. v antice. Nepřísluší všem lidem, ale jedinci náleží na základě jeho způsobu života, zásluh, výkonu či postavení ve společnosti. Naopak inherentní důstojnost je aktuálním chápáním důstojnosti, jelikož náleží všem lidem bez rozdílu a vyplývá z podstaty lidského bytí.⁸

Německá teoložka Doris Nauer dělí důstojnost na sekulární a teologický koncept. Sekulární koncept vychází převážně z lidských práv a toto pojetí je univerzální, tedy všichni se s ním mohou potencionálně ztotožnit. Na rozdíl od tohoto pojetí je teologický koncept založen na křesťanském chápání člověka, kterého stvořil Bůh k obrazu svému.

Toto dělení podle Doris Nauer je zásadní pro tuto práci, jelikož se těmto pojetím budeme nadále věnovat. Také je důležité zmínit, že tyto koncepty spadají do inherentní důstojnosti neboli nám vrozené, tudíž sekulární koncept nebude obsahovat chápání důstojnosti podle filozofů antického Řecka jako je Aristoteles či Platón, jelikož spatřovali důstojnost převážně v sociálním postavení člověka, které je obsahem kontingentní důstojnosti.

⁷ POPOVIČOVÁ, D. Lidská důstojnost jako filosoficko-právní pojem. *Časopis pro právní vědu a praxi*, s. 226.

⁸ ŠRAJER, J. Lidská důstojnost a sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca* s. 110.

2 Sekulární koncept

Již název tohoto konceptu nám napovídá, že nemá religiózní podstatu. Sekularizace totiž znamená zesvětštění neboli proces, při kterém církev ztrácí vliv a společnost přebírá světské hodnoty. Toto pojetí můžeme považovat za univerzální a v podstatě všichni lidé se s ním mohou ztotožnit, jelikož není dáno konkrétním náboženstvím.⁹

V této kapitole se budeme zabývat dvěma mysliteli, kteří pomohli k sekulárnímu chápání důstojnosti. Těmi jsou Marcus Tullius Cicero, jenž jako první přisuzuje důstojnost všem lidem, a Immanuel Kant, který je známý pro svůj kategorický imperativ¹⁰ a mravní zákon, aby žádný člověk nebyl použit jako prostředek, ale jako cíl sám o sobě. Kantovo pojednání o důstojnosti bylo také inspirací pro sepsání lidských práv, konkrétně Charty lidských práv OSN. Lidská práva jsou označována jako produkt sekularizačního procesu, proto se jim zde budeme také věnovat.

2.1 Marcus Tullius Cicero

Marcus Tullius Cicero (106–43 př. n. l.) byl římský politik, filozof a řečník. Jako první zformuloval myšlenku o obecné lidské důstojnosti, tedy že všichni lidé mají stejnou důstojnost bez rozdílu.¹¹ Také spojil výjimečné vlastnosti člověka, jak je vypracoval Platón¹², Aristoteles¹³ a stoikové¹⁴, s pojmem důstojnosti.¹⁵ Zaměříme se na jeho nejvýznamnější spis *O povinnostech (De officiis)*, ve kterém je naznačena důstojnost člověka.

2.1.1 O povinnostech (De officiis)

V tomto spisu Cicero uvádí, že všichni živočichové mají snahu sami sebe chránit a získat věci, které jsou potřebné k životu (např. potrava). Také je jim společný pohlavní pud.

Ale rozdíl mezi člověkem a zvířaty, které Cicero označuje jako tvory řízené smysly a málo vnímající minulost či budoucnost, spočívá v tom, že člověk je obdařený rozumem a vnímá čas. Dokáže si tedy do budoucna zařadit nezbytně nutné věci.¹⁶ Lidé také vynikají nad zvířaty, jelikož zvířata vnímají pouze tělesnou rozkoš, ale lidé pahnou po poznávání a přemýšlení.¹⁷

⁹ NAUER, D. *Mensch – christliches Menschenbild heute?*, s. 194.

¹⁰ Imperativy jsou předpisy vůle. Kategorický imperativ vyjadřuje etickou povinnost, která platí bezpodmínečně. „Neexistuje jiná možnost než konat dobro.“ Kant formulovat ještě hypotetický imperativ, který je opakem. Ten platí vždy pod nějakou podmínkou „Konám dobro, protože se mi to hodí.“ (Srov. KANT, I. *Základy metafyziky mravů*, s. 62).

¹¹ Srov. NAUER, D. *Mensch – christliches Menschenbild heute?*, s. 193.

¹² Platón pokládá za člověka pouze rozumovou duši, kterou tělo do značné míry omezuje.

¹³ Aristoteles obhajuje pojetí člověka jako rozumového živočicha. Ale kladl důraz na odpovědnost člověka vůči společnosti a v tomto smyslu je pro Aristotela člověk také živočichem společenským (zoón politikon). Důstojnost člověka spojoval se sociálním postavením a s vnějšími projevy jako je vzpřímená chůze, řeč atd.

¹⁴ Stoa byla filozofická škola pozdního starověku založena kolem roku 300 př. n. l. v Athénách. Podle názoru stoiků je kosmos řízen a ovládán světovým rozumem, na kterém se podílí lidský rozum. Ideálem stoické etiky je racionální život charakterizovaný klidem mysli bez vášní. (Srov. WETZ, F. J. *Texte zur Menschenwürde*, s. 32).

¹⁵ Srov. WETZ, F. J. *Texte zur Menschenwürde*, s. 33.

¹⁶ Srov. CICERO. *O povinnostech*, I., s.29.

¹⁷ Tamtéž, s. 66.

Přestože Cicero vyzdvihl jedinečnost lidí, tak se také v něčem shodoval se starými Řeky. Stejně jako Aristoteles viděl projevy důstojnosti ve vnějších znacích, např. chování, gesta, pohyby, vzpřímená chůze, péče o zevnějšek a vyhýbání se vášním.¹⁸ Zároveň za důležité považoval pěkný dům a péči o něj.¹⁹

Cicero sice vnímal určité vnější znaky jedince jako součást důstojnosti, nicméně jedná se o důstojnost náležející všem nezávisle na společenském postavení či zásluhách.²⁰ Jak tedy uchopil inherentní důstojnost ve spisu *O povinnostech*?

Cicero mluví v tomto spisu o všeobecné lidské důstojnosti a jak je důležité, aby lidé vnímali ostatní občany jako sobě rovné. Jakékoliv rozdělování lidí na hodnotné a méně hodnotné je hříchem a ohrožením společnosti.²¹ Také zde zmiňuje nejenom, že jsme postaveni nad zvířata, ale že všichni lidé jsou obdařeni důstojností a rozumem a každý jednotlivec je výjimečný.²²

2.1.2 Shrnutí důstojnosti podle Cicera

Ve zkratce Cicero obhajoval následující teze:

- člověka odlišuje od zvířat to, že má rozum;
- úředníci v římské říši si mohli důstojnost zasloužit nebo ji znovu ztratit, ale Cicero termín důstojnost rozšířil na všechny lidi a nikdo ji nemůže získat či ztratit, jelikož se jedná o všeobecnou lidskou důstojnost náležející všem bez rozdílu;
- důstojnost, která je součástí každé lidské bytosti, zavazuje všechny lidi, aby se chovali důstojně, tj. morálně odpovědně.²³

2.2 Immanuel Kant

Immanuel Kant (1724–1804) byl významný německý filozof během osvícenství (tj. hnutí 18. století zastávající názor, že člověk by se měl řídit spíše vlastním rozumem nežli vírou). Mezi jeho nejznámější díla, kterými se budeme zabývat, patří *Metafyzika mravů* a jí předcházející *Základy metafyziky mravů*. Kant se pokusil myšlenku důstojnosti oprostít od teologie, a s touto důstojností se vlastně můžou ztotožnit všichni, jelikož jediným kritériem je rozum a z něj vyvozená autonomní vůle (tj. vůle, která poslouchá příkazy rozumu neboli kategorické imperativy).²⁴

2.2.1 Základy metafyziky mravů

Kant zaznamenal některé své myšlenky o důstojnosti ve svém díle *Základy metafyziky mravů*. Přesto důstojnost není klíčovým pojmem tohoto spisu a dává ji do souvislosti s kategorickým imperativem.²⁵ Zároveň podle něj má vše buď nějakou cenu, anebo důstojnost.²⁶ Konkrétně člověk má důstojnost, což je „vnitřní hodnota“, která je bezpodmínečná, ale hodnoty, které jsou nahraditelné, mají vyčíslitelnou cenu. Člověka vnímá jako rozumnou bytost disponující autonomií, s níž spojuje lidskou důstojnost.²⁷

¹⁸ Tamtéž, s. 78.

¹⁹ Tamtéž, s. 79.

²⁰ Srov. HORÁK, F. *Lidská důstojnost: kritická reflexe jejího postavení a funkcí v ústavním právu*, s. 15.

²¹ Srov. CICERO, M. *O povinnostech*, III., s. 134-135.

²² Srov. CICERO, M. *O povinnostech*, I., s. 67.

²³ Srov. NAUER, D. *Mensch – christliches Menschenbild heute?*, s. 193.

²⁴ HORÁK, F. *Lidská důstojnost: kritická reflexe jejího postavení a funkcí v ústavním právu*, s. 16.

²⁵ ROSENKRANZOVÁ, O. *Lidská důstojnost – právně teoretická a filozofická perspektiva*, s. 130.

²⁶ Srov. KANT, I. *Základy metafyziky mravů*, s. 83.

²⁷ Tamtéž, s. 85.

Kant v tomto spisu také apeluje na to, aby člověk nebyl nikdy použit jako prostředek. Každý jedinec je cílem sám o sobě.²⁸ S tím souvisí mravní zákon: „*Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.*“²⁹

2.2.2 Metafyzika mravů

Dílo *Metafyzika mravů* je rozdělena na dvě části – Nauka o právu a Nauka o cnostech. Kant se o důstojnosti zmiňuje pouze v druhé části a je zde opět okrajovou myšlenkou.

V první kapitole Nauky o cnostech pojednává o povinnostech člověka vůči sobě samému, a také zde můžeme vidět, že Kant definuje člověka ve dvou rovinách jako morální bytost (*homo noumenon*) a fyzickou bytost (*homo phaenomenon*). Člověk jako fyzická bytost má se zvířaty společnou živočišnou povahu. Naopak druhá rovina definuje člověka jako osobu, která má důstojnost (absolutní vnitřní hodnotu).³⁰ Oba tyto aspekty popisují člověka jako živočišnou, ale morální (racionální) bytost.

Co se týče povinností vůči sobě samému, člověk má nejprve povinnosti k sobě jako k fyzické bytosti, např. sebezachování. Dále má povinnosti k sobě jako k morální bytosti. Jedná se o pravdivost a sebeúctu. Nakonec má povinnosti k sobě jako k přirozenému soudci sebe sama (k vlastnímu svědomí).³¹

Druhá kapitola pojednává o povinnostech vůči druhým lidem. Významná je zde především povinnost lásky, která se projevuje jako dobročinnost, vděčnost a účastenství. Důležitá je i povinnost úcty.³² Tudíž lidská důstojnost má personální a sociální stránku v rámci povinností vůči sobě a vůči druhým.³³

Kant v odstavci § 11 používá pojem *dignitas interna*, což je důstojnost, která je nezadatelná, nemůžeme ji nikomu propůjčit a působí do nitra člověka. Je tedy spojena s člověkem jako morální bytostí. Tento odstavec se později stal inspirací pro vyjádření důstojnosti v Chartě lidských práv OSN.³⁴

2.2.3 Shrnutí důstojnosti podle Kanta

Nyní si shrneme základní myšlenky Immanuela Kanta k lidské důstojnosti:

- člověk je racionální (rozumová) bytost;
- lidská důstojnost je definována svobodnou vůlí jedince (autonomií) a člověk se má samostatně rozhodovat bez vlivů někoho jiného – je tedy cílem sám o sobě, ale žádným cílem pro jiné;
- člověk má bezpodmínečnou hodnotu, tedy důstojnost (všechny ostatní věci mají „tržní“ cenu), která je nezczizitelná a nepropůjčitelná.

²⁸ Tamtéž, s. 73.

²⁹ Tamtéž, s. 75.

³⁰ Srov. ROSENKRANZOVÁ, O. *Lidská důstojnost – právně teoretická a filozofická perspektiva*, s. 76.

³¹ STÖRIG, H. *Malé dějiny filosofie*, s. 306–307.

³² Tamtéž, s. 307.

³³ Srov. MILFAIT, R. *Teologická etika v kontextu sociální a pastorační práce*, s. 298.

³⁴ Srov. ROSENKRANZOVÁ, O. *Lidská důstojnost – právně teoretická a filozofická perspektiva*, s. 132–133.

2.3 Lidská práva

Co se týče vztahu mezi důstojností a lidskými právy, důstojnost je považována za základ a cíl lidských práv.³⁵ Propojuje základní práva a je jakýmsi nástrojem jejich ochrany, ale zároveň je jim nadřazena a sama o sobě je stále lidským právem.³⁶ Často je také nazývána jako zdroj lidských práv, nicméně Filip Horák zastává názor, že důstojnost není jejich jediným zdrojem, ale bylo by vhodné uvést také svobodu či lidství jako takové.³⁷

Lidská práva lze chápat jako ochranu existenčních podmínek jedince.³⁸ Mají přirozenoprávní³⁹ charakter, což znamená, že jsou univerzální, nepsaná, platná pro všechny a nezávislá na státu.⁴⁰ Jejich platnost je daná lidskou přirozeností. Dá se tedy říci, že slouží k tomu, aby člověk mohl žít odpovědný život.⁴¹

2.3.1 Dělení lidských práv

Lidská práva můžeme rozdělit do čtyř skupin. První skupinou jsou občanská práva, která jsou podstatná pro ochranu lidské důstojnosti a života. Spadá sem právo na osobní svobodu, integritu a nedotknutelnost osoby, svobodu vyznání, projevu, svědomí a soukromí.

Druhou skupinu tvoří politická práva, která zaručují účast občanů při rozhodujících procesech týkajících se všech. Je to např. právo na shromažďovací a sdružovací svobodu, právo volit, kandidovat a petiční právo.

Do třetí skupiny spadají hospodářská, sociální a kulturní práva. Zde hraje důležitou roli stát, který má zajistit občanům důstojné životní podmínky, s čímž souvisí právo na vzdělání, právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu atd.

Čtvrtou skupinou jsou solidární práva (právo na rozvoj, životní prostředí a mír). K jejich uskutečnění je potřeba spolupracovat s ostatními státy.⁴²

Tato výše popsána práva můžeme také dělit do tzv. tří generací či dimenzí, které vymezují původ lidských práv. Do práv první generace patří občanská a politická práva (např. volební právo, právo na život, zákaz mučení a otroctví). Druhou generaci tvoří ekonomická, sociální a kulturní práva (např. právo na vzdělání, sociální zabezpečení a odpovídající mzdu) a třetí jsou kolektivní práva (např. právo na zdravé a čisté životní prostředí, na mír a ekonomický rozvoj).⁴³

³⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. *Teologie a sociální práce, 20 let dialogu*, s. 88.

³⁶ Srov. BAUEROVÁ, Veronika. Lidská důstojnost jako základ života. In: *Ústav práva a právní vědy* [online]. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2018 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/lidska-dustojnost-jako-zaklad-zivota/>

³⁷ Srov. HORÁK, F. *Lidská důstojnost: kritická reflexe jejího postavení a funkcí v ústavním právu*, s. 26.

³⁸ KAPLÁNEK, M. *Teologie a sociální práce: dvacet let dialogu*, s. 90.

³⁹ Máme přirozený zákon, který platí vždy a legitimitu má sám o sobě, jelikož je v souladu s lidskou přirozeností. Tudiž platí vždy a všude a vyplývá z toho, že jsme všichni lidé. Naopak pozitivní zákon je zákonem, jehož legitimita je dána vyhlášením nějakou autoritou.

⁴⁰ Srov. POPOVIČOVÁ, D. Lidská důstojnost jako filosoficko-právní pojem. *Časopis pro právní vědu a praxi*, s. 229.

⁴¹ Srov. KOMÁRKOVÁ, B. *Původ a význam lidských práv*, s. 219.

⁴² Srov. MILFAIT, R. *Teologická etika v kontextu sociální a pastorační práce*, s. 319-323.

⁴³ Srov. OPATRŇÝ, M. *Sociální práce a teologie: inspirace a podněty sociální práce pro teologii*, s. 223.

2.3.2 Prehistorie lidských práv

Vznik ideje lidských práv je většinou datován až do novověku (18. století). To ale neznamená, že bychom nemohli hovořit o tzv. prehistorii lidských práv.⁴⁴

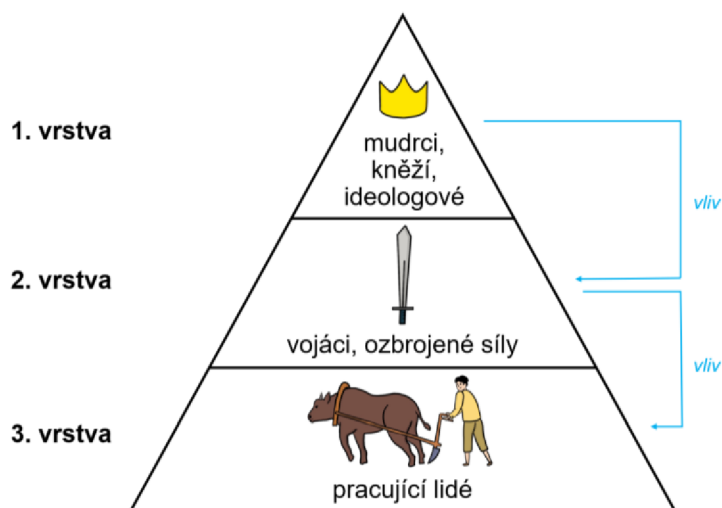
Lidská práva ve společenském kontextu

Z jakého důvodu mluvíme o lidských právech až od novověku? To si vysvětlíme v rámci společenského kontextu a uspořádání dříve a dnes podle Karla Skalického.

V rámci dějin se můžeme setkat se dvěma druhy uspořádání společnosti, a to s aristokraticko-vertikálním a demokraticko-horizontálním uspořádáním.

Nejdříve si vysvětlíme aristokraticko-vertikální uspořádání, které bylo obzvláště rozšířeno v minulosti. Dle tohoto uspořádání se společnost skládá ze tří vrstev. První vrstvu tvoří mudrci, kněží či ideologové, kteří vládou a mají vždy pravdu. Platnost této pravdy může být zajištěna pomocí druhé vrstvy, kterou jsou vojáci a ozbrojené síly. Třetí vrstvou jsou pracující lidé, kteří vytvářejí hmotné bohatství (živobytí celé společnosti).

Toto uspořádání se například vyskytovalo v křesťanském středověku, ale i u nás za komunismu (první vrstva byla komunistická strana, druhá StB a třetí vrstvu tvořili pracující lidé).⁴⁵

Obrázek č. 1: Vrstvy aristokraticko-vertikálního uspořádání společnosti (zdroj: vlastní)

Později s americkou revolucí přichází demokraticko-horizontální systém, který odpovídá dnešnímu uspořádání společnosti v České republice. Vláda je volena občany pomocí svobodných a tajných voleb. S tímto demokratickým uspořádáním společnosti jsou spojena lidská práva.⁴⁶ Ovšem ne ve všech zemích dochází k dodržování lidských práv, jelikož je tam stále nastolen aristokraticko-vertikální systém.⁴⁷

⁴⁴ Srov. HANUŠ, J. *Křesťanství a lidská práva*, s. 14-15.

⁴⁵ SKALICKÝ, K. Lidská práva ve společenském kontextu jako hermeneutický problém. *Studia theologica*, s. 64.

⁴⁶ Tamtéž, s. 64-65.

⁴⁷ V zemích, kde je nastolen tento systém, nejsou vedena lidská práva, ale samozřejmě k nedodržování lidských práv a k pošlapávání důstojnosti člověka může docházet i ve vyspělých demokratických státech, pouze to není tak jasně vidět.

Dokumenty předcházející Všeobecné deklaraci lidských práv

Všeobecná deklarace lidských práv je mezinárodní dokument o lidských právech, který zavazuje všechny státy, jež ho přijaly, aby tato práva dodržovaly a respektovaly. Přesto v rámci dějin této deklaraci předcházelo několik významných dokumentů, na které se nyní podíváme.

Jedná se především o *Petition of Rights* (1628) puritánské revoluce, *Declaration of Rights* (1688) tzv. slavné revoluce, *Virginia Bill of Rights* (1776) americké revoluce, *Deklarace nezávislosti* (1776) třinácti spojených států, což byla první psaná ústava novověku. Na tyto dokumenty navazuje společná *Ústava Spojených států amerických* (1789). Naopak ve Francii bylo *Prohlášení práv člověka a občana* (1789) revoluce francouzské a následovně *Francouzská ústava* (1791).

Lidská práva se ve skutečnosti vztahují na všechny až dnes, jelikož např. dokument *Virginia Bill of Rights* se týkal pouze bílých amerických protestantů, ale ne ostatních.⁴⁸

2.3.3 Všeobecná deklarace lidských práv

Generální shromáždění Spojených národů přijalo 10. prosince 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv, která je reakcí na hrůzné činy obou světových válek. Již v preambuli je vyjádřen požadavek, že tato deklarace je společným cílem pro všechny státy.

Dle této deklarace má každý člověk lidskou důstojnost a všichni lidé jsou si rovni. Také jsou v ní specifikována práva sloužící jako ochrana důstojnosti.⁴⁹ Lidská práva jsou podle tohoto dokumentu univerzální a jedná se např. o právo na svobodu svědomí a tisku, zákaz diskriminace a různá sociální práva, jako je právo na práci, svobodný výběr povolání, právo na vzdělání, ochrana proti nezaměstnanosti atd.

Již víme, že dokumenty předcházející Všeobecné deklaraci neplatily pro všechny lidi. Proto jedinečnost deklarace spočívá v tom, že tato práva ustanovuje pro všechny bez rozdílu rasy, náboženského přesvědčení či pohlaví. Také je důležité, že ustanovila zásadu, při které jsou národy odpovědné ostatním státům za to, jakým způsobem zacházejí s občany.⁵⁰

2.3.4 Lidská práva v české judikatuře

V ústavních dokumentech České republiky lze najít lidskou důstojnost v Ústavě a v Listině základních práv a svobod.

V Ústavě se pojem důstojnost objevuje pouze v preambuli, kde je uvedeno, že všichni občané budou „budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody“, čímž je vyjádřeno, že lidská důstojnost je nedotknutelnou hodnotou.⁵¹

Jako odkaz na preambuli Ústavy můžeme vnímat bod 33 Nálezu Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 1586/09, ve kterém je zapsáno, že důstojnost je nejvyšší a základní hodnotou pro české právo: „Lidská důstojnost totiž představuje nejvyšší hodnotu stojící v základu celého českého právního řádu, jakož i ústavního pořádku, a lze ji tak nahlížet

⁴⁸ SKALICKÝ, K. Lidská práva ve společenském kontextu jako hermeneutický problém. *Studia theologica*, s. 66.

⁴⁹ Srov. HANUŠ, J. *Křesťanství a lidská práva*, s. 57.

⁵⁰ Tamtéž, s. 62-63.

⁵¹ HORÁK, F. *Lidská důstojnost: kritická reflexe jejího postavení a funkcí v ústavním právu*, s. 36.

*jako finální účel obou zmíněných, jimž dodává legitimitu.*⁵²(viz preambuli k Ústavě České republiky)

V Listině základních práv a svobod se lidská důstojnost objevuje na více místech. Například v článku 1 je zmíněno, že „*lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech*“. Jedná se o práva, která jsou nezcizitelná a nezrušitelná. Druhým místem, kde se pojem lidská důstojnost vyskytuje, je článek 10, který pojednává o právu zachování důstojnosti každého člověka.⁵³

⁵² Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 1586/09. In: *NALUS – databáze rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. NALUS, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-1586-09_1

⁵³ HORÁK, F. *Lidská důstojnost: kritická reflexe jejího postavení a funkcí v ústavním právu*, s. 39.

3 Teologický koncept

V rámci teologického konceptu není důstojnost člověka primárně spojována s darem rozumu, jako je tomu u Kanta a Cicera. Důstojnost je zde založena na vztahu mezi Bohem a člověkem.⁵⁴ Zároveň je tento koncept spojen s křesťanstvím, proto se v této kapitole budeme věnovat zakotvení lidské důstojnosti v Bibli, trojiční teologii, eschatologii a církevních dokumentech.

Pro lepší pochopení tohoto pojetí si nejprve uvedeme hlavní myšlenky křesťanské víry. Mezi ně patří to, že Bůh je Stvořitel světa a všichni jsme stvořeni k jeho obrazu. Dále je důležitá víra v Trojjediného Boha (Otce, Syna a Ducha svatého) a to, že díky Ježíši Kristu můžeme všichni přistupovat k Bohu (obecenství s Bohem není nijak limitováno).

3.1 Biblické základy lidské důstojnosti

Bible neboli kniha knih se dělí na Starý a Nový zákon. My se teď na oba zákony podíváme a uvedeme si části, kde si můžeme všimnout určitého vyjádření o důstojnosti, i když slovo „důstojnost“ jako takové v Bibli nenalezneme. Přesto se z ní dá vyčíst pojetí důstojnosti a rovnosti lidí.

3.2.1 Starý zákon

Již na začátku Genesis (řecky vznik nebo počátek) čteme, že Bůh stvořil člověka k obrazu svému. Stvořil ho jako muže a ženu, ze kterých vzešli všichni lidé a všichni mají tutéž důstojnost. Jelikož Bůh člověka opravdu miluje, tak ho nestvořil jako pouhou loutku, ale dal mu možnost volby. Obdařil ho svobodnou vůlí, rozumem a řečí, čímž se odlišuje od zvířat. Ale Bůh dává lidem zakusit jinou kvalitu rovnosti – smlouvu. Bůh přistupuje k člověku jako k partnerovi, který je mu nejen podobný, ale i roven. Tímto uděluje člověku zcela zvláštní důstojnost.⁵⁵ Poté náhle člověk odmítl Boží autoritu.

Žalm 8 pojednává o Boží slávě a důstojnosti člověka. Důstojnost člověka spočívá v tom, že je o něco menší než Bůh: „*Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? Jen maličko jsi ho omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností (Ž 8,5-6).*“ Zde můžeme vidět, že se již nemluví o podobnosti, ale určité rozdílnosti, přesto tento žalm potvrzuje, že Bůh nás stvořil ke slavnému účelu a pocítil nás tím, že si nás vyvolil, abychom vládli nad jeho stvořením a pečovali o něj.⁵⁶

Jak jsme se v Genesis dozvěděli, člověk byl obdařen svobodnou vůlí, tudíž odmítl Boží autoritu (tzn. že touží po nezávislosti na Božím slově) a tím ztratil svou nesmrtelnost. Přesto mu Bůh zachovává podíl na božské důstojnosti, ale s následkem bídy a chudoby, o čemž vypovídá kniha Jób. Tato kniha promlouvá k trpícím lidem a reflektuje, že každému jedinci bez ohledu na jeho aktuální situaci patří stejná důstojnost, i když žije v nedůstojných podmínkách. Tato důstojnost je spojena s respektem, který by měl být ze strany společnosti pro všechny stejný. Ve Starém zákoně na toto poukazuje Deuteronomium.

Deuteronomium je jakýmsi „výkladem“ sinajské smlouvy.⁵⁷ Jsou zde pravidla, při kterých můžeme vidět respektování důstojnosti každého člena společnosti, např. každý sedmý rok měly být Izraelcům promíjeny dluhy, otroci měli být propuštěni

⁵⁴ NAUER, D. *Mensch – christliches Menschenbild heute?*, s. 195.

⁵⁵ HANUŠ, J. *Křesťanství a lidská práva*, s. 141-142.

⁵⁶ Srov. HRUŠKA, STAMPS a ADAMS, ed. *Studijní Bible s výkladovými poznámkami*, s. 828.

⁵⁷ ALEXANDER a ALEXANDER. *Průvodce Biblií*, s. 205.

na svobodu a jejich páni je museli obdarovat, aby je nepropustili s prázdnou (Dt 15). Dále uzavírání sňatku se zajatkyň je povoleno, ale nesmí s ní být hrubě zacházeno (Dt 21). Trest mrskání je omezen na 40 ran (Dt 25). Není dovoleno vejít do domu dlužníka a počkat, až vyjde a vyneset zástavu ven, a pokud je dlužník chudý, tak mu musí vrátit zástavu (Dt 24). Také byla důležitá podpora sirotků, vdov a lévíjců tím, že rolník odnese každý třetí rok desátek ze své úrody (Dt 14) atd. Dle Deuteronomia má společnost ochraňovat a zabezpečovat každého jedince (nejenom po materiální stránce, ale i duchovní), ať je to bezdomovec, vdova či sirotek, a odvolává se na otroctví Izraelitů v Egyptě (Dt 24,18), jelikož si Židé uvědomují vlastní dějiny. Z tohoto důvodu vnímají zabezpečení sociálně slabých skupin jako podstatné.⁵⁸

3.2.2 Nový zákon

U Starého zákona jsme mluvili o člověku jako partnerovi Boha a na tomto základě mu Bůh uděluje důstojnost. Tuto důstojnost starozákonní Židé nepřiznávali pohanům, jelikož pro ně byli podřadní. Ale toto se s příchodem Ježíše mění. V Kristu se Bůh stal člověkem a učí, že každý člověk (bez ohledu na příslušnost, rasu, společenské postavení atd.) je Božím dítětem a má stejné právo na Boží zaslíbení, což je základ rovnosti všech lidí.

Ježíš také vyslovuje požadavek: „*Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jedněte s nimi* (Mt 7,12).“ Ježíš tímto zlatým pravidlem staví všechny lidi na stejnou úroveň.

Ve Starém zákoně jsme si mohli všimnout, že bylo pomáháno obzvlášť materiálně chudým (sirotci, vdovy aj.), ale Ježíš respektoval i občany, kteří byli na okraji společnosti (celníci a hříšníci), a to tím, že s nimi hodoval u jednoho stolu (Mt 9,10). Ježíš také káže, abychom milovali své nepřátele (Mt 5,44) a obzvlášť je to vidět i v Ježíšově podobenství o milosrdném Samaritánovi, který pomohl přepadenému (Lk 10,25-42).⁵⁹

Pavel z Tarzu píše v listě Galatským: „*Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši* (Ga 3,26).“ „*Není už rozdíl mezi Židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši* (Ga 3,28).“ Zde je vidět univerzální důstojnost, která je pro všechny stejná.

3.2 Důstojnost v perspektivě trojiční teologie

Základem pro trojiční teologii je chápání, že Bůh je trojjediný, což znamená, že v Bohu jsou tři osoby. Těmi jsou Otec, Syn a Duch svatý. Většina z nás určitě slyšela křestní formuli, která se nalézá i v Bibli: „*Jděte tedy, získávejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého* (Mt 28, 19).“ Člověk se skrze Krista stává Božím dítětem, Bůh je mu Otcem a dostává dar Ducha svatého. Lze tedy říci, že Bůh je jako všemohoucí Otec nad námi, jako Syn přebývá mezi námi a jako Duch přebývá v nás.

Vyznání Boha jako trojosobového vychází z toho, jak se Bůh zjevuje v dějinách spásy, a Bible svědčí o působení Otce, Syna a Ducha svatého. Rozlišujeme tzv. ekonomickou Trojici a imanentní Trojici. Ekonomická Trojice se týká rozlišení aktivity

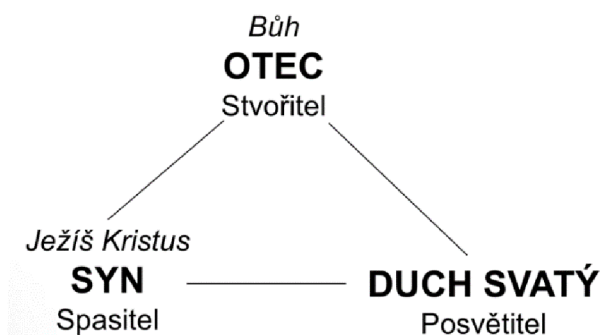
⁵⁸ Srov. DOLEŽEL, Jakub. Biblické kořeny sociální práce. In: MARTINEK, M. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, s. 29-31.

⁵⁹ Tamtéž, s. 33-35.

Otce, Syna a Ducha svatého neboli Božího působení v rámci dějin spásy. Naopak imanentní popisuje vzájemné vztahy mezi osobami Trojice čili vnitřní Boží život.⁶⁰

Jak je možné, že je jeden Bůh zároveň třemi osobami? Samozřejmě můžeme na tuto otázku odpovědět, že kdyby byl Bůh a Syn jenom jeden, tak by „v nebi“ nebyl nikdo. Vlastně by nebyl lidem k dispozici, jelikož by byl v omezeném těle, ale lidské chápání je v tomto hledisku velmi limitované a hezky to popisuje C. S. Lewis: „*Rovina lidská je jednoduchá. Na lidské úrovni je člověk jedna bytost a dvě osoby jsou dvě zvláštní bytosti – stejně jako ve dvourozměrném prostoru znamená jeden člověk jeden obrazec a dva čtverce jsou dva zvláštní obrazce. Osobnosti nacházíme i ve světě božském. V rozměru Božím najdete bytost, která je třemi osobami, a zůstává jednou bytostí, stejně jako je krychle o šesti čtvercích pořád ještě krychlí. My si takovou bytost samozřejmě nedokážeme představit.*“⁶¹

Jednotlivé božské osoby mají jiná pole působnosti, tudíž můžeme mluvit o charakteristikách jednotlivých osob Trojice: Otec jako Stvořitel, Syn jako vykupitel a Duch svatý jako posvětitel. Ctirad Václav Pospíšil popisuje tyto charakteristiky přesněji: „*Otec stvořil svět skrze Syna v Duchu svatém, Syn poslaný Otcem se vtělil do lidské podoby v síle Ducha svatého a v našem srdci přebývá a posvěcuje nás Duch svatý, který je nám seslán a darován Otcem a Synem.*“ Na základě těchto rolí můžeme poznat, jak Duch svatý působí v našem životě.⁶²

Obrázek č. 2: Osobnosti trojjediného Boha a jejich charakteristiky (zdroj: vlastní)

V rámci teologického konceptu je důležitá trojiční teologie, jelikož podle Doris Nauer samotný motiv člověka stvořeného k obrazu Božímu nestačí. Považuje to za omezenou argumentaci. Proto vysvětluje teologické pojetí pomocí trojjediného Boha a vlastně s tímto odůvodněním stojí koncept na širokém teologickém základu. Nyní si toto odůvodnění popíšeme v rámci jednotlivých božských osob v Trojici.

Každý člověk je považován za stvoření, obraz a smluvního partnera Boha. Tudíž lidská důstojnost patří k jeho základnímu vybavení.

Všichni lidé jsou spojeni s Ježíšem Kristem skrze vykoupění (univerzální spása). Nelze tedy zpochybnit postavení důstojnosti všech lidí na světě.

V neposlední řadě je každý člověk „chrámem Božím“ (Duch svatý může být znatelně přítomen v každém člověku) a je třeba respektovat důstojnost každého jako nedotknutelnou.⁶³

⁶⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 153.

⁶¹ LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*, s. 114.

⁶² POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 168.

⁶³ Srov. NAUER, D. *Mensch – christliches Menschenbild heute?*, s. 195.

3.3 Důstojnost v perspektivě eschatologie

Eschatologie neboli učení o posledních věcech je reflexí křesťanské naděje. Znamená to naději v konečné přemožení zla a hříchu. Má rozměr nejen osobní, ale i společenský a kosmický (zahrnuje celé stvoření). V Bibli můžeme nalézt základní čtyři výrazy pro křesťanskou naději jako je paruzie, tzn. zaslíbený druhý příchod Krista, vzkříšení těla, poslední soud a věčný život v Božím království, příp. završení.⁶⁴

Pro důstojnost je významné téma posledního soudu, při kterém budeme všichni souzeni Bohem. Hlavní myšlenkou eschatologie je spravedlnost, která není sice tady a teď, ale bude právě při posledním soudu. Otázka, na kterou budeme muset odpovídat, je, zda jsme milovali jen sebe, nebo jsme také jednali milosrdně, když Bůh je k nám milostivý. Proto i ten sebepokřivenější život může Bůh obnovit a dovršit ve svém království. Kritérii, kterými je měřen lidský život při posledním soudu, jsou důvěra v Boží milost a služba druhým.⁶⁵

3.4 Lidská důstojnost v církevních dokumentech

Druhý vatikánský koncil vydal roku 1965 dva významné dokumenty, *Gaudium et spes* (Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě) a *Dignitatis Humanae* (Deklarace o náboženské svobodě). Naopak Mezinárodní teologická komise vydala v roce 1983 dokument *Důstojnost a práva lidské osoby*. Tyto dokumenty se vyjadřují k důstojnosti člověka, proto se jim teď budeme věnovat.

3.4.1 Gaudium et spes

Gaudium et spes (dále GS) objasňuje pojem lidská důstojnost. Tento dokument se skládá ze dvou částí. My se budeme zabývat pouze první částí, jelikož je jakousi naukou o člověku.

V první kapitole, nesoucí název Důstojnost lidské osoby, je popsáno chápání člověka, které je důležité pro další porozumění tomuto dokumentu. Ve 12. článku se dočteme, že povolání člověka je být obrazem Božím (člověk se jím má stávat, jelikož je k němu stvořen) a to nese s sebou úkol vládnout nad stvořením k Boží slávě, milovat a poznávat svého Stvořitele. Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, tedy jako bytost společenskou (GS 12). Člověk byl sice stvořen ve svatosti, přesto je nakloněn i ke zlu. Kořenem hříchu je právě odmítnutí autority Boha, a kvůli tomu se nám celý lidský život zdá jako souboj mezi dobrem a zlem (GS 12). Jelikož člověk není sám schopen toto přemoci, tak Ježíš Kristus přišel, aby vyhnal toho zlého (knížete tohoto světa), který držel lidi v otroctví hříchu a tímto osvobodil člověka (GS 13).⁶⁶

Toto pojetí člověka stvořeného k Božímu obrazu umožňuje uznat důstojnost a povolání lidí. Důstojnost zároveň vyžaduje, aby člověk jako celek oslavoval Boha (GS 14).⁶⁷ GS k důstojnosti člověka také řadí rozum, svědomí a svobodu, na které se teď zaměříme.

Rozum se zdokonaluje moudrostí, která nás přitahuje k hledání pravdy a dobra (GS 15). Svědomí je hlas, který vybízí k tomu, abychom konali dobro. Naše důstojnost spočívá v poslušnosti vůči našemu svědomí (GS 16). Pouze ve svobodě se můžeme přiklonit k dobru. Bůh chtěl člověku ponechat tu svobodnou volbu, aby svého Stvořitele

⁶⁴ Srov. MIGLIORE, D. *Vira usilující rozumět*, s. 323-331.

⁶⁵ Tamtéž, s. 329-330.

⁶⁶ ŠRAJER a KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*, s. 111-112.

⁶⁷ MILFAIT, R. *Teologická etika v kontextu sociální a pastorační práce*, s. 277.

hledal. Právě pravá svoboda vede člověka ke svobodné volbě dobra, a k plnému uskutečňování svobody je zapotřebí Boží milosti (GS 17).⁶⁸

V posledním článku této kapitoly se dotváří obraz člověka christologicky. První člověk (Adam) byl předobrazem budoucího nového Adama, tedy Ježíše Krista. On je „obraz neviditelného Boha“. Stal se jedním z nás a byl nám podobný, tedy kromě hříchu. Tudíž tajemství člověka se týká každého, čímž je vyjádřen univerzální spásný nárok pro všechny (GS 22).⁶⁹ Zároveň důležité je, že důstojnost člověka je „založena v jeho povolání ke společenství s Bohem“ (GS 19).

3.4.2 Dignitatis Humanae

Dokument *Dignitatis Humanae* (dále DH) pojednává o tom, jak aplikovat důstojnost, obzvláště náboženskou svobodu a svobodu svědomí. To, co tento sněm prohlašuje o právu člověka na náboženskou svobodu, má svůj základ v důstojnosti osoby.

V prvním článku je vymezeno, že si lidé stále více uvědomují lidskou důstojnost, a proto chtějí, aby svoboda nebyla příliš omezována. To se nejvíce týká náboženské svobody neboli svobodného praktikování náboženství ve společnosti (DH 1). Proto koncil vyhláší, že každý člověk má právo na náboženskou svobodu, a toto právo na náboženskou svobodu je skutečně založeno na důstojnosti lidské osoby (DH 2).

V rámci náboženské svobody se dokument také vyjadřuje k náboženské svobodě rodiny. Každá rodina má právo na svobodné uspořádání náboženského života doma, a rodiče mají právo vychovávat své děti dle jejich náboženského přesvědčení (DH 5).

Za tuto náboženskou svobodu mají odpovědnost nejen občané, ale také stát a církve. Občanská moc se má postarat o rovnoprávnost všech občanů, a aby nedocházelo k diskriminaci. Naopak veřejná moc nesmí občanům vnucovat určité náboženství či jeho odmítání (DH 6). Zároveň musí mít lidé na zřeteli práva ostatních a povinnosti k druhým lidem (DH 7).

3.4.3 Důstojnost a práva lidské osoby

Dokument s názvem *Důstojnost a práva lidské osoby* popisuje důstojnost člověka na základě dějin spásy. Na důstojnost nahlíží v člověku stvořeném, hříšném a vykoupeném.

Co se týče člověka jako stvoření, můžeme určit jeho tři aspekty, na které se teď blíže podíváme. Prvním aspektem je, že člověk byl stvořen k obrazu Božímu a zároveň je obdarován svobodným rozhodováním. Tudíž se nejedná pouze o tělesnou bytost, a v tomto spočívá základ důstojnosti, která přísluší všem lidem, a která musí být u všech respektována. Další aspekt spočívá v tom, že všichni lidé mají sociální rozměr, tedy uzavírají manželství. Poté zakládají rodiny, které tvoří společnost, ve které musí panovat totožný respekt k ostatním. Posledním aspektem je poslání člověka, které mu Bůh svěřil. Tím je vládnout nad všemi zvířaty.

Ve druhém stádiu dějin spásy je člověk jako hříšník. Tedy lidé upřednostnili sami sebe a odmítli odpovědnost. Dnešní lidé jsou více a více pokoušeni k tomu, aby se chovali sobecky a jako absolutní páni, což způsobuje útlak ostatních. Proto církve vybízí k obrácení a je důležité, aby lidé jednali spravedlivě a hledali dobro. Člověk je pořád Boží obraz, byť poškozený, ale je stále schopný obnovy na základě milosti. To je důležité pro pochopení univerzální důstojnosti, která je společná všem lidem.

⁶⁸ Srov. ŠRAJER a KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*, s. 111-112.

⁶⁹ Tamtéž, s. 113-114.

V posledním stádiu dějin spásy je člověk vykoupený Kristem, a v rámci dějin spásy je toto vykoupení skrze Ježíše Krista důležité. Kristus jako vykupitel dává lidem spásu, milost, lásku a umožňuje přístup k Bohu a účast na životě s ním. Jelikož se Bůh vtělil do lidského těla skrze jeho Syna, tak se tímto činem spojil s každým člověkem a propůjčil lidské přirozenosti s ničím nesrovnatelnou důstojnost.⁷⁰

⁷⁰ KRUMPOLC a POSPÍŠIL. *Dokumenty mezinárodní teologické komise 1969-2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*, s. 250-256.

4 Lidská důstojnost v sociální práci

Lidská důstojnost je jednou z hodnot sociální práce. Z tohoto důvodu je důstojnost člověka významná pro tento obor. Sociální práce podle Oldřicha Matouška je „*disciplina a činnost zabývající se sociálními problémy jako jsou např. chudoba, nezaměstnanost, zanedbávání výchovy dětí atd.*“⁷¹

Cílem sociální práce podle Pavla Navrátila je „*podpora sociálního fungování klienta*“.⁷² Sociální fungování značí interakce, které probíhají mezi požadavky prostředí a lidmi, a to selhává buď na straně klienta (nezvládá nároky, které na něj klade jeho sociální prostředí), nebo na straně sociálního prostředí (klade na klienta nepřiměřené nároky), či kombinací obojího.

Ve zkratce tedy sociální práci můžeme definovat jako multidisciplinární obor, jehož cílem je podpora sociálního fungování klienta, a tím zabránění jeho sociálního vyloučení ze společnosti.

Nyní se v této kapitole budeme věnovat tomu, jak je důstojnost zakotvena v teoriích sociální práce, v etickém kodexu, v standardech kvality a v legislativě týkající se sociální práce. Jak si následně všimneme, tak se jedná spíše o sekulární koncept lidské důstojnosti, jelikož jsou zde brána v potaz hlavně lidská práva uživatelů sociálních služeb.

4.1 Lidská důstojnost v teoriích sociální práce

Teorie obecně slouží jako popis praxe, který ji činí srozumitelnou. Specifikuje, co se má dělat a proč. Většina teorií a přístupů sociální práce je převzata z jiných oborů, obzvláště psychologie.⁷³

Momentálně se zaměříme na několik teorií a zjednodušeně si je definujeme. Samozřejmě v každé teorii je třeba respektování klientovy lidské důstojnosti, která je důležitá pro budování vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem. Vztah je klíčový pro práci s uživatelem služby. Pouze u přístupu orientovaného na klienta je konkrétně zmíněn termín „důstojnost“, ale u ostatních jsou náznaky ohledně jejího respektování (např. význam vztahu mezi klientem a pracovníkem, nemít předsudky vůči klientovi a nijak ho nehodnotit, klient je autonomní osobností).

Přístup orientovaný na klienta od Carla R. Rogerse klade důraz na vztah sociálního pracovníka a klienta. Podmínkami pro úspěšnou práci s klientem jsou autenticita pracovníka, bezpodmínečná zpětná vazba (přijetí klienta bez hodnocení), empatie, aktivní naslouchání, nedirektivní a nehodnotící přístup. Rogers vnímal klienta jako jedinečnou bytost, což také vyjádřil ve své tezi, kterou charakterizuje osobnost člověka: „*Člověk má právo na vlastní důstojnost a rozvoj, jeho podstata je přirozeně dobrá, lidskou osobnost je třeba respektovat.*“⁷⁴ Z hlediska teologického konceptu nejde o to, že podstata člověka je přirozeně dobrá, ale že má důstojnost i jako hříšník.

Dále přístup orientovaný na úkoly vznikl jako jeden z mála v rámci sociální práce. Tento přístup spočívá v tom, že si klient stanoví malé úkoly, které má splnit. Sociální pracovník mu pomáhá se rozhodnout s volbou úkolů, ale nestanovuje je. Předpokládá se, že klient je sám schopen učinit takovou volbu. Základem je svobodná

⁷¹ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 11.

⁷² NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 11-12.

⁷³ Tamtéž, s. 25.

⁷⁴ NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 50-51.

vůle klienta, a při řešení problému je vůdčí autoritou on sám.⁷⁵ Podobné je to i u transakční analýzy Erica Berneho, který předpokládá, že klient je autonomní bytost, která dokáže řešit své problémy a řídit vlastní život.⁷⁶

Etiketizační teorie vychází z toho, že většina lidí jedná deviantním způsobem. V některých případech je jedinec svým sociálním prostředím označen za devianta, čímž je více pravděpodobné, že se takto bude chovat i v budoucnu. Deviace je tudíž považována za produkt tlaku sociálního prostředí. Tato teorie je významná pro sociální pracovníky, aby se předešlo předsudkům vůči klientům.⁷⁷

V psychosociálním přístupu od Mary Richmond je kladen důraz na vztah sociálního pracovníka a klienta. Pracovník má vyjadřovat opravdový zájem o klienta, a základem je individualizace (přístupovat ke klientovi bez předsudků a stereotypů), nehodnotící postoj, respekt vůči klientovým přáním, důvěrnost, kontrolovaná emoční angažovanost (pracovník vnímá klientovy pocity a reaguje na ně odpovídajícím způsobem) a akceptace.⁷⁸

4.2 Lidská důstojnost v etickém kodexu

V úvodu této kapitoly jsme si již řekli, že lidská důstojnost patří mezi hodnoty⁷⁹ sociální práce. Například Rada pro rozvoj sociální práce určila pětici hodnot této profese, a to úctu, důstojnost, spravedlnost, partnerství a odbornost. I Markéta Elichová zahrnuje do hodnot nejenom důstojnost, ale také úctu, svobodu, sociální spravedlnost, komplexnost a profesionalitu. Důstojnost je tedy klíčová pro sociální práci a tvoří podstatu této profese. Zároveň spočívá v pojetí člověka jako jedinečné bytosti oplývající právy a vztahy.⁸⁰

Tyto základní hodnoty jsou obsaženy v etickém kodexu, který je ochranou sociálních pracovníků a etických zásad. *Etický kodex sociálních pracovníků* byl vydán Společností sociálních pracovníků v roce 1995.⁸¹

Hned na začátku kodexu je vyjádřeno, že sociální práce je založena na hodnotách demokracie a lidských práv, a proto by měli i sociální pracovníci dbát na dodržování lidských práv u klientů (1.1). Dále by měl pracovník respektovat klientovu jedinečnost bez ohledu na rasu, věk, pohlaví atp. (1.2), a jeho právo na seberealizaci (1.3). Také by měl vést klienta k vlastní odpovědnosti (2.1.1) a zároveň jednat tak, aby ochránil klientovu důstojnost (2.1.2). Neměl by jakoukoliv formou diskriminovat klienty (2.1.3). Naopak by měl chránit jeho soukromí (2.1.4). Tedy úkolem sociálního pracovníka je pomáhat klientovi utvořit stabilní identitu a smysluplně naplnit život. Podstatné je, aby si byl vědom vlastní důstojnosti.⁸² Zároveň by měl zachovávat respekt také

⁷⁵ Tamtéž, s. 107.

⁷⁶ Tamtéž, s. 52.

⁷⁷ Srov. NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 89-90.

⁷⁸ Tamtéž, s. 43-47.

⁷⁹ Hodnoty jsou důležité pro vztah sociálního pracovníka ke klientovi, ale také ke kolegům a společnosti. Hodnoty ovlivňují naši volbu určité metody práce, principy práce s klientem a jsou klíčové při řešení etických dilemat. (MATOUŠEK. *Metody a řízení sociální práce*, s. 33).

⁸⁰ ELIHOVÁ, M. *Sociální práce: aktuální otázky*, s. 40.

⁸¹ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 41.

⁸² Tamtéž, s. 41.

ke svým kolegům (2.3). Nakonec má povinnost upozorňovat veřejnost na porušování zákonů a zasazuje se o zvyšování sociální spravedlnosti.⁸³

4.3 Lidská důstojnost ve Standardech kvality sociálních služeb

Standardy kvality sociálních služeb (dále SQSS) jsou souborem měřitelných a ověřitelných kritérií, jejichž cílem je posoudit kvalitu poskytované služby, a je to také nástroj pro její rozvoj.⁸⁴ Vznikly jako odpověď na potřebu většího respektování lidských práv a důstojnosti klientů, což byla v minulosti během komunistického režimu zanedbávaná oblast.⁸⁵ SQSS jsou přílohou č. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.⁸⁶

Celkem máme 15 standardů, které dělíme na procesní (SQSS č. 1-8), personální (č. 9-10) a provozní (č. 11-15). Mezi standardy a kritéria, které se týkají lidských práv a lidské důstojnosti, řadíme obzvláště prvních pět procesních standardů. Důstojnost není přímo definována v rámci SQSS, přesto je důležitá v rámci některých kritérií jednotlivých standardů, na které se teď zaměříme.

Standard č. 1 nese název Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb. Tento standard je pro důstojnost významný v tom, že jako pracovníci musíme ponechat klientům volbu (možnost se rozhodnout) při řešení jejich nepříznivé situace. Poskytovatel služby by měl usilovat o zajištění podmínek, ve kterých bude mít klient možnost uplatňovat vlastní vůli, svobodně se rozhodovat, a my bychom měli jeho volbu respektovat. Co se týče sporných situací, kdy má uživatel na výběr z několika možností, tak poskytovatel musí znát klientovu vůli. Jako příklad si můžeme uvést volbu zaměstnání u klienta s mentálním postižením. Klient má na výběr mezi dvěma zaměstnáními, ale jedna možnost se nám zdá pro rozvoj klientových schopností vhodnější. Můžeme mu pouze uvést pro a proti každého zaměstnání, ale konečné rozhodnutí je na něm (záleží na tom, s čím bude nejvíce spokojený), a my musíme jeho volbu respektovat. Pokud uživatel není schopen verbální komunikace, tak lze využít různé alternativní prostředky či augmentativní pomůcky.

Tento standard také obsahuje kritérium, že sociální služba by měla přispívat k začlenění klientů do společnosti. I tímto způsobem bojujeme proti předsudkům a negativnímu hodnocení okolí. Takto musíme začít hlavně uvnitř organizace, např. tím, že nebudeme o klientech mluvit nežádoucím způsobem, který by mohl vést k negativnímu hodnocení, např. jako o „dětech“ či „ležících“ atp. Ke klientům musíme přistupovat s respektem a úctou. V rámci sociálního začleňování klientů jsou dobré společenské akce.⁸⁷

Standard č. 2 se týká ochrany práv osob, a jeho cílem je zajistit dodržování lidských práv uživatelů i pracovníků. Pro tento standard je důležité vymezení práv klientů, a to zejména právo na ochranu soukromí, povinnost mlčenlivosti, nedotknutelnost osoby,

⁸³ Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR. In: *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. Společnost sociálních pracovníků ČR, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.socialnipracovnici.cz/file-share>

⁸⁴ ELIHOVÁ a SYKOROVÁ. Interpretace a přístup sociálních pracovníků ke standardům kvality sociálních služeb z hlediska lidských práv. *Caritas et veritas*, s. 34.

⁸⁵ Tamtéž, s. 33.

⁸⁶ Příloha č. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

⁸⁷ Srov. ČERMÁKOVÁ a JOHNNOVÁ. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe: průvodce poskytovatele*, s. 9-12.

právo na důstojné zacházení, právo vlastnit majetek a stěžovat si. Naplňování těchto práv je jedním z hlavních ukazatelů kvality služby.⁸⁸

Obsahem standardu č. 3 je jednání se zájemcem o službu. Poskytovatel zjistí osobní cíle zájemce o službu. Osobním cílem je zde myšleno to, čeho může uživatel dosáhnout využíváním sociální služby. Tyto cíle musejí být významné pro zájemce o službu, ale zároveň dosažitelné, realistické a konkrétní.⁸⁹

Standard č. 4 se týká individualizace smlouvy pomocí osobního cíle klienta. Sám klient musí formulovat svůj osobní cíl. Nesmí být k formulování cíle nijak nucen. Následně je stanovený cíl zaznamenán ve smlouvě.

Standard č. 5 se věnuje individuálnímu plánování v průběhu sociální služby. Individuální plánování je proces, při kterém zjišťujeme klientovy potřeby a osobní cíl (cíle spolupráce) pomocí dialogu s uživatelem. Výsledky individuálního plánování jsou zaznamenávány do tzv. individuálního plánu neboli záznamu o procesu individuálního plánování. Význam individuálního plánování spočívá v posílení autonomie klienta, dále v aktivizaci a motivování klienta, a zároveň snižuje závislost na službě. Důležitá je také revize neboli hodnocení naplnění cílů evidovaných v individuálním plánu s klientem. Důraz je kladen na individualizaci (individuálně určené potřeby klienta), aktivní zapojení klienta, jeho cíle a potřeby.⁹⁰

4.4 Lidská důstojnost v legislativním rámci sociální práce

Jelikož je důstojnost zásadní hodnotou práce s lidmi, je tedy zmíněna či naznačena v dokumentech, které jsou významné pro sociální práci. Například *zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách* je zásadním ustanovením pro výkon sociální práce a služeb. Zde je důstojnost zmíněna již v § 2 v základních zásadách, kdy je kladen důraz na to, že sociální služby musí zachovávat lidskou důstojnost klientů a zároveň musí odpovídat určité kvalitě, aby byla zajištěna lidská práva a základní svobody klientů. V § 38 je uvedeno, že každý má právo na užívání služby sociální péče.⁹¹

Dalším dokumentem, kde je zmíněna důstojnost a lidská práva, je *Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb.*, kde je ustanoveno, že každé duševně nebo tělesně postižené dítě má právo na život zabezpečující důstojnost (čl. 23).⁹²

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením je založena na respektu lidské důstojnosti a nezávislosti. V preambuli je vyjádřeno uznání rovnosti, nezcizitelných práv a přirozené důstojnosti všech lidí, a dále že diskriminace tělesně postiženého jedince je porušením právě oné důstojnosti.⁹³

V *Deklaraci práv mentálně postižených osob* je zaznamenáno, že mentálně postižený jedinec má stejná práva jako ostatní, a také právo na ochranu před zneužíváním a ponižováním.⁹⁴

⁸⁸ Srov. ČERMÁKOVÁ a JOHNNOVÁ. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe: průvodce poskytovatele*, s. 21-26.

⁸⁹ Tamtéž, s. 32-33.

⁹⁰ Tamtéž, s. 45-50.

⁹¹ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

⁹² *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*, s. 2-17.

⁹³ Srov. *Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením*. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

⁹⁴ Srov. *Deklarace práv mentálně postižených osob*. In: *Helpnet* [online]. Helpnet, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.helpnet.cz/aktualne/deklarace-osn-o-pravech-lidi-s-mentalnim-postizenim>

5 Srovnání konceptů lidské důstojnosti

V této kapitole si porovnáme sekulární a teologický koncept. Sice jsou v mnoha ohledech rozdílné, ale i přesto můžeme nalézt určité podobnosti, na které se momentálně zaměříme.

Bez pochyby jsou si podobné v tom, že jsou oba inherentní. Tudíž člověku náleží důstojnost na základě toho, že je člověkem. Důstojnost je u obou konceptů považována za nedotknutelnou. Zároveň se dívají na člověka v jeho celistvosti, tedy jako na bio-psycho-socio-spirituální jednotu. Určitou podobnost nalezneme i v tom, že člověk je nade všemi zvířaty, tedy je vrcholem stvoření.

Co se týče rozdílů, tak teologický koncept je založen na náboženských principech. Podle teologie stvoření má člověk právo na lidskou důstojnost, protože je stvořen Bohem. Naopak sekulární koncept je v dnešní době založen na lidských právech a univerzálních hodnotách. Člověk má právo na důstojnost, protože je součástí společnosti. Pokud se zaměříme na pojetí podle Kanta a Cicerona, tak člověku náleží důstojnost na základě rozumové přirozenosti.

Zjednodušeně můžeme říci, že teologický koncept je založen na tom, že člověk je Božím obrazem. A pokud se budeme řídit chápáním důstojnosti podle Kanta a Cicerona, tak sekulární koncept je založen na rozumové přirozenosti člověka, do které spadá nejenom myšlení, ale i svoboda. U tohoto konceptu je problematické to, že podle exkluzivního pojetí máme důstojnost pouze na základě určitých projevů (např. vědomí sebe sama, rozumově-volní činnosti), a tím vylučujeme dané jedince, kteří těchto projevů nejsou schopni. Jako příklad si můžeme uvést klienty v závěrečné fázi Alzheimerovy choroby, kteří již neprojevují autonomii. Toto exkluzivistické chápání důstojnosti nám jednodušeji obhájí, proč má daná osoba důstojnost. Nicméně nebezpečí tkví v tom, že toto chápání nemá daleko k tomu, aby skupina lidí neodpovídající exkluzivismu byla odsouzena např. k eutanazii. Proto v rámci sekulárního konceptu bychom měli ostatním přisuzovat důstojnost na základě inkluzivního pojetí, které přisuzuje důstojnost všem na základě lidské přirozenosti.⁹⁵

Obrázek č. 3: V čem spočívá důstojnost u jednotlivých konceptů (zdroj: vlastní)

Ve zkratce si nyní shrneme základní podobnosti a rozdílnosti obou konceptů. Podobné jsou si v tom, že jsou inherentní (vyplývají z podstaty lidského bytí). Člověk je vrcholem stvoření a bio-psycho-socio-spirituální jednotou. Naopak zásadní rozdíl nalezneme ve zdůvodnění těchto konceptů. Teologický koncept vychází z křesťanství a důstojnost člověka zakládá na vztahu člověka k Bohu. Sekulární koncept je univerzální a většina

⁹⁵ Srov. MACHULA, T. Pojetí lidské osoby a jeho etické důsledky. *Sociální práce/Sociálna práca*, s. 104-107.

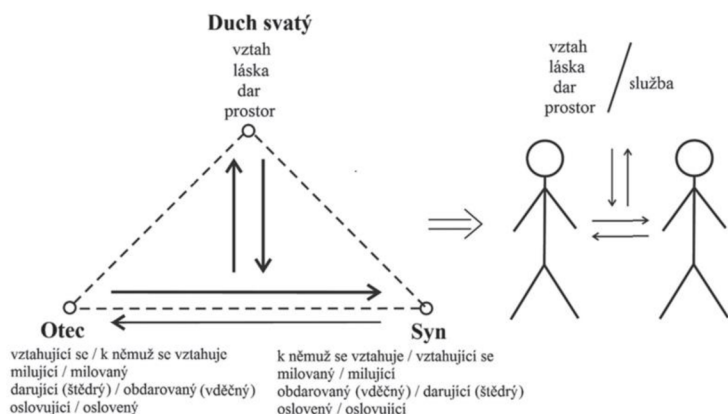
se s ním může potencionálně ztotožnit, jelikož je založen na univerzálních hodnotách a lidských právech, kterým předchází chápání důstojnosti podle Kanta a Cicerona.

5.1 Srovnání konceptů v sociální práci

Sociální práce je někdy nazývána jako lidskoprávní profese, která je založena na univerzálních lidských právech, ale také na demokracii a sociální spravedlnosti. Na tomto základě bychom mohli říci, že v sociální práci, obzvláště v teorii, převládá sekulární koncept, který zahrnuje lidská práva.⁹⁶ Důležitý je také Kantův požadavek, že nesmíme někoho jiného použít jako prostředek pro cizí cíle. Klient má právo se sám rozhodovat a určovat si svůj život, a my bychom toto měli plně respektovat.⁹⁷

Můžeme říci, že filantropické pojetí sociální práce odpovídá sekulárnímu konceptu, ale má zároveň blízko ke křesťanskému pojetí. Ve filantropickém pojetí je významný vztah sociální pracovník – klient. Pracovník vyjadřuje empatii, altruismus a lásku ke klientovi, ale to neznamená, že je mu jenom jakýmsi kamarádem, naopak je stále profesionálem. Sice teologický koncept má k tomuto přístupu blízko, ale i tak by ho měl určitým způsobem přesahovat, a to můžeme vidět již na jazykovém rozdílu pojmu láska. Kořen slova filantropie vychází z řeckého *filia*, které značí lásku jako osobní vztah a přátelství. Naopak v rámci teologického pojetí latinské *caritas* označuje nesobeckou lásku, která se stává starostí a péčí o druhého.⁹⁸

Co se týče nesobecké lásky u teologického konceptu, můžeme ji také vidět v rámci trojiční teologie. Důležitý je pohled na člověka jako bližního, a mezilidské vztahy jsou odvozeny od vztahů ve svaté Trojici.⁹⁹ Základem vztahu mezi božskými osobami (Otec, Syn a Duch svatý) je právě láska, což můžeme následně aplikovat na službu.

Obrázek č. 4: Vztahy v Trojici jako inspirace pro službu¹⁰⁰

Podle tohoto znázornění můžeme říci, že člověk se plně stává člověkem a sám sebou ve svobodném vztahu lásky k druhým lidem.¹⁰¹ Tudíž naši důstojnost naplňujeme aktivně, když jsme tu pro druhé a milujeme. Ta láska ve vztahu mezi božskými osobami v Trojici nás učí jak se chovat k druhým, jak je přijímat (každý člověk je milován Bohem,

⁹⁶ Srov. BORSKÁ, STEJSKALOVÁ, VACKOVÁ. *Lidská práva a dilemata v sociální práci ve vztahu k řízení lidských zdrojů*, s. 33.

⁹⁷ ROTTER, H. *Důstojnost lidského života: základní otázky lékařské etiky*, s. 25.

⁹⁸ MACHULOVÁ, H. Křesťanské kořeny filantropického pojetí sociální práce. *Caritas et veritas*, s. 23-25.

⁹⁹ Srov. BURDA, F. Kořeny služebného sklonění se k člověku. *Caritas et veritas*, s. 100-101.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 102.

¹⁰¹ Srov. Nejsvětější Trojice jako nejhlubší odůvodnění křesťanského povolání sloužit čili "být pro druhého." *Caritas et veritas*, s. 25.

tedy každý je cenný a má právo být přijat) a jak být odpovědný za druhé (každý člen Trojice je odpovědný za druhé, stejně tak také my máme být za ostatní odpovědní a pomáhat těm, kteří to potřebují). Podle C. V. Pospíšila je toto „*prazákladem každého vztahu opravdové lásky a každé schopnosti chápat druhého, rozumět mu a spolucitit s ním*“.¹⁰²

Pro sociální práci je také důležitá eschatologie, jelikož nám dává naději v konečné přemožení zla. Klíčovým motivem je spravedlnost, která bude uskutečněna při posledním soudu, a to je důležité i pro motivaci sociálního pracovníka.

¹⁰² POSPÍŠIL, V. C. *Teologie služby*, s. 154.

6 Význam lidské důstojnosti a jejích pojetí v sociální práci

V rámci této kapitoly se budeme věnovat nejprve významu lidské důstojnosti v sociální práci, a jak můžeme poznat její respektování nebo nerespektování v rámci sociálních služeb. Následně se zaměříme na význam jednotlivých konceptů lidské důstojnosti pro sociální práci, čímž bude naplněn hlavní cíl této práce.

6.1 Význam lidské důstojnosti v sociální práci

Význam lidské důstojnosti pro sociální práci obecně spočívá v tom, abychom lépe pochopili klienta a následně ho respektovali, zároveň abychom zachovali jeho autonomii. Sociální práce má chránit a podporovat jedince, jejichž důstojnost je nějakým způsobem ohrožena. Nyní si uvedeme, jak je důstojnost dodržována či nedodržována po praktické stránce v sociální práci. Jak víme, důstojnost je převážně ohrožena v sociálních službách ústavního typu, konkrétní příklad bude uveden na domově pro seniory.

V zařízení tohoto typu dochází k nerespektování důstojnosti klienta např. při nevhodném oslovování jako je „babi“ a „dědo“, nerespektování studu klienta (obzvláště při osobní hygieně), nerespektování osobní vůle a přání uživatele služby či nepřevlékání klienta do civilního oblečení (např. je oblečen do domácího, jelikož je to pohodlnější na oblékání, ale měli bychom respektovat jeho rozhodnutí, co chce nosit).

Naopak respektování důstojnosti jako takové spočívá v úctě ke klientovi, dále v zachování jeho autonomie a participace (klient se zapojuje do rozhodování, které se týkají jeho samotného). Autonomie a svoboda v rozhodování patří mezi hlavní projevy zachovávání lidské důstojnosti. Autonomii lze zachovat i při ztrátě nezávislosti, a to tím, že zapojujeme klienta do činností, spolupracujeme s ním a dáváme mu možnost volby.

Mezi tyto zásady, které pomáhají k respektování důstojnosti v domově pro seniory patří, aby uživatel služby měl možnost volby a možnost rozhodovat se (např. zda vůbec chce být umístěn do domova pro seniory), dále aby měl svobodu pohybu (nejenom v zařízení, ale i mimo něj), zachování intimity (př. pomocí zástěn), respektování jeho denního režimu, možnost účastnit se společenského života. Dále aby byl uživatel oslovován tak, jak je mu to příjemné, zachování samostatnosti, čímž je zachována i jeho nezávislost, a mezilidská komunikace (např. oslovování klienta dle jeho přání a naslouchání).

Někdo může namítnout, že samostatný pohyb mimo areál zařízení či manipulace s domácími spotřebiči je riziková pro seniory s Alzheimerovou chorobou. Ano, jedná se o rizikovou situaci. Samozřejmě záleží, v jaké fázi onemocnění daný jedinec je, ale i tak se jedná o činnost, kterou lze provádět pod dohledem pracovníka a postupem času ji lze nacvičit (např. připravit si kávu).

6.2 Význam konceptů lidské důstojnosti v sociální práci

Pokud se tedy zaměříme na význam sekulárního konceptu lidské důstojnosti, ten spočívá v tom, že se pokouší o nalezení všemi akceptovatelného základu. Člověku přisuzuje důstojnost na základě univerzálních hodnot. Proto můžeme tvrdit, že se s tímto konceptem může ztotožnit skoro každý, jelikož není založen na nějakém náboženství. Slabinou sekulárního konceptu je jeho zdůvodnění. Toto odůvodnění nestojí na pevném základu jako teologický koncept.

Teologické pojetí totiž zakládá důstojnost na základě vztahu člověka k Bohu a toho, že člověk je stvořen Bohem a vykoupen skrze Ježíše Krista. Tento koncept sice

argumentuje zásadními věcmi, ale je to přijatelné pouze v kontextu víry a neosloví většinu lidí v dnešní sekulární společnosti.

V rámci sociální práce nás sekulární koncept, obzvláště lidská práva, vede k respektu a úctě k ostatním lidem, protože je založen převážně na respektování ostatních. Naopak v teologickém konceptu je podstatná láska k bližnímu a jak již bylo uvedeno, člověk se plně stává člověkem ve vztahu lásky k druhým lidem. Z tohoto důvodu se křesťanské pojetí uskutečňuje aktivně v rámci služby k ostatním a zároveň člověku náleží důstojnost, když pečuje o druhé na základě lásky k bližnímu. Tudíž člověk není pouze příjemcem pomoci.

Zásadní rozdíl v tom, zda bude důstojnost pojímána sekulárně či teologicky, nenalezneme. Přesto teologický koncept může sloužit jako lepší motivace pro práci v sociálních službách a zároveň rozšiřuje pracovníkův pohled na klienta. Má větší pochopení pro klientovy potřeby a také je více vnímavý k jeho spirituálním otázkám. Dále dává naději, že lidské ztroskotání nemá poslední slovo. Toto je klíčové pro pomoc lidem na okraji společnosti.¹⁰³

Ať už se více ztotožňujeme s teologickým, nebo sekulárním pojetím, jako sociální pracovníci bychom se měli zasazovat o respektování a dodržování důstojnosti klientů v rámci sociálních služeb. A také zabránit jejímu porušování a upozorňovat na její pošlapávání.

¹⁰³ Srov. KAPLÁNEK, M. *Teologie a sociální práce: dvacet let dialogu*, s. 140.

Závěr

Téma bakalářské práce bylo spojeno s koncepty lidské důstojnosti, a cílem bylo posoudit význam sekulárního a teologického pojetí pro sociální práci. Dále jsem se snažila o přiblížení významu lidské důstojnosti jako takové v této profesi.

Sekulární koncept přisuzuje člověku důstojnost na základě univerzálních a nedotknutelných hodnot. Pro dnešní společnost jsou obzvláště podstatná lidská práva, která sem spadají. Význam tohoto pojetí spočívá v tom, že se pokouší o nalezení všemi akceptovatelné báze. Teoreticky se s ním mohou ztotožnit všichni, ale jeho odůvodnění nestojí na tak pevném základu jako teologický koncept. Zdůvodnění teologického pojetí sice stojí na pevném základu, ale je přijatelný pouze z hlediska víry, tudíž neosloví většinu lidí v dnešní sekulární společnosti.

Co se týče sociální práce, tak zásadní rozdíl po praktické stránce, zda pojmáme důstojnost spíše sekulárně či teologicky, nenalezneme. Můžeme říci, že se sekulární koncept projevuje hlavně respektem a úctou k ostatním lidem. Naopak teologický koncept se uskutečňuje v rámci služby skrze lásku k bližním. Dále také může posloužit jako lepší motivace pro práci s lidmi. Zároveň je sociální pracovník více vnímavý ke spirituálním otázkám klienta. A jak víme, člověk je osobnost bio-psycho-socio-spirituální, tudíž spirituální stránka také hraje důležitou roli v životě mnoha lidí. Dále má pracovník z hlediska eschatologie naději, že lidské ztroskotání nemá poslední slovo, a to je podstatné pro pomoc lidem, kteří jsou ohroženi vyloučením ze společnosti.

V dnešní sekularizované době je sice důstojnost důležitá, ale lidé se více zaměřují na lidská práva, a důstojnost vnímají spíše jako její obsah. Toto není úplně relevantní, jelikož lidská práva slouží k ochraně důstojnosti, ale nejsou obsahem jí samotné. Zároveň sociální práce bývá označována jako lidskoprávní profese. Vhodnější by bylo označit ji jako obor, který má za cíl chránit a podporovat lidskou důstojnost. Této ochrany a podpory lze následně dosáhnout pomocí lidských práv.

Význam lidské důstojnosti jako takové pro sociální práci spočívá v tom, že pokud si uvědomujeme důstojnost ostatních, tak jsme schopni je lépe chápat a respektovat. Lidská důstojnost také tvoří základní princip práce s lidmi a vede k ochraně a podpoře lidí, kteří jsou nějakým způsobem ohroženi vyloučením. Právě uvědomění si důstojnosti ostatních nás vede k lidskému přístupu a ke vstřícnému postoji ke klientům. Jako sociální pracovníci bychom také měli upozorňovat na porušování a nerespektování lidské důstojnosti.

Tato práce by mohla také sloužit jako teoretický podklad pro výzkum pojmání lidské důstojnosti v sociálních službách. Lidská důstojnost je tématem, které je poměrně málo probírané v rámci sociální práce v České republice. Tomuto tématu se převážně věnují v zahraničí (př. Německo).

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

ALEXANDER, Pat a David ALEXANDER. *Průvodce Biblií*. Třetí české vydání. Přeložil Rostislav MATULÍK, přeložil Jan Amos DUS. Praha: Česká biblická společnost, 2020. ISBN 978-80-7545-097-5.

BORSKÁ, Jana, Jana STEJSKALOVÁ a Jitka VACKOVÁ. *Lidská práva a dilemata v sociální práci ve vztahu k řízení lidských zdrojů*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2019. ISBN 978-80-7394-757-6.

BURDA, František. Kořeny služebného sklonění se k člověku. *Caritas et veritas*. 2018, 8(1), s. 97-102.

CICERO, Marcus Tullius. *O povinnostech*. Přeložil Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ. Praha: Svoboda, 1970.

ČERMÁKOVÁ, Kristýna a Milena JOHNOVÁ. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe: průvodce poskytovatele*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. ISBN 80-86552-45-4.

DOLEŽEL, Jakub. Biblické kořeny sociální práce. In: MARTINEK, Michael. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 26-39. ISBN 978-80-904137-2-6.

ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.

ELICHOVÁ, Markéta a Anna SÝKOROVÁ. Interpretace a přístup sociálních pracovníků ke standardům kvality sociálních služeb z hlediska lidských práv. *Caritas et veritas*. 2014, 4(1), s. 33-42.

HANUŠ, Jiří. *Křesťanství a lidská práva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. ISBN 80-85959-89-5.

HERMANOVSKÝ, Peter a Kateřina BRICHČÍNOVÁ. Nejsvětější Trojice jako nejhlubší odůvodnění křesťanského povolání sloužit čili "být pro druhého." *Caritas et veritas*. 2012, 2(1), s. 19-26.

HORÁK, Filip. *Lidská důstojnost: kritická reflexe jejího postavení a funkcí v ústavním právu*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-379-7.

HRUŠKA, Milan, STAMPS, Donald C. a J. Wesley ADAMS, ed. *Studijní Bible s výkladovými poznámkami*. Springfield (Missouri): Life Publishers International, 2009. ISBN 978-0-7361-0421-0.

KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Vydání I. Přeložil Ladislav MENZEL. Praha: Svoboda, 1976.

KAPLÁNEK, Michal. *Teologie a sociální práce: dvacet let dialogu*. Praha: Jabok - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2013. ISBN 978-80-904681-1-5.

KOMÁRKOVÁ, Božena. *Původ a význam lidských práv*. Praha: SPN, 1990. Odborná literatura pro učitele. ISBN 80-04-25384-9.

- KRUMPOLC, E., POSPÍŠIL, C. V. *Dokumenty Mezinárodní teologické komise 1969-2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2017.
- LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. Přeložil Šárka GRAUOVÁ. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8.
- MACHULA, Tomáš. Pojetí lidské osoby a jeho etické důsledky. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2006, 6(2), s. 101-108.
- MACHULA, Tomáš. Důstojnost. In: MATOUŠEK, Oldřich a Alois KŘIŠŤAN, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013, s. 204-206. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MACHULOVÁ, Helena. Křesťanské kořeny filantropického pojetí sociální práce. *Caritas et veritas*. 2019, 9(2), s. 17-26.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MIGLIORE, Daniel L. *Víra usilující rozumět: úvod do křesťanské teologie*. Jihlava: Mlýn, 2009. ISBN 978-80-86498-33-1.
- MILFAIT, René. *Teologická etika v kontextu sociální a pastorační práce*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2012. ISBN 978-80-86057-78-1.
- NAUER, Doris. *Mensch – christliches Menschenbild heute?: verständlich erläutert für Neugierige*. Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer, 2018. ISBN 978-3-17-034956-8.
- NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, c2001. ISBN 80-903070-0-0.
- OPATRŇÝ, Michal. *Sociální práce a teologie: inspirace a podněty sociální práce pro teologii*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-408-2.
- Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-105-1.
- POPOVIČOVÁ, Darina. Lidská důstojnost jako filosoficko-právní pojem. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2009, 17(3), s. 225-230.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Teologie služby: kniha (nejen) pro ty, kdo se věnují křesťanské charitě a diakonii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Teologie [Karmelitánské nakladatelství]. ISBN 80-7192-748-1.
- ROSENKRANZOVÁ, Olga. *Lidská důstojnost – právně teoretická a filozofická perspektiva: Giovanni Pico della Mirandola & Immanuel Kant*. Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-412-1.
- ROTTER, Hans. *Důstojnost lidského života: základní otázky lidské etiky*. Praha: Vyšehrad, 1999. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-302-7.
- SKALICKÝ, Karel. Lidská práva ve společenském kontextu jako hermeneutický problém. *Studia theologica*, 4, roč. III (2/2001), s. 63–68.
- STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. 2., rozšíř. vyd. Přeložil Petr REZEK. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-058-3.

ŠRAJER, Jindřich. Lidská důstojnost a sociální práce. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2006, 6(2), s. 109-113.

ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2015. ISBN 978-80-7325-391-2.

TADD, Win. Dignity and Older Europeans. In: GUNNING, Jennifer a Søren HOLM, ed. *Ethics, Law and Society Volume III*. London: Routledge, 2007, s. 73-92. ISBN 978-1-3150-9431-1.

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích [online]. Praha: Diderot, 1999 [cit. 2023-03-08]. ISBN 80-902555-9-0.

WETZ, Franz Josef. *Texte zur Menschenwürde*. Stuttgart: Philipp Reclam jun., c2011. Reclams Universal-Bibliothek. ISBN 978-3-15-018907-8.

Internetové zdroje:

BAUEROVÁ, Veronika. Lidská důstojnost jako základ života. In: *Ústav práva a právní vědy* [online]. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2018 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/lidska-dustojnost-jako-zaklad-zivota/>

Deklarace práv mentálně postižených osob. In: *Helpnet* [online]. Helpnet, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.helpnet.cz/aktualne/deklarace-osn-o-pravech-lidi-s-mentalnim-postizenim>

Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR. In: *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. Společnost sociálních pracovníků ČR, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.socialnipracovnici.cz/file-share>

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 1586/09. In: *NALUS – databáze rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. NALUS, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-1586-09_1

Příloha č. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Vrstvy aristokraticko-vertikálního uspořádání společnosti	14
Obrázek č. 2: Osobnosti trojjediného Boha a jejich charakteristiky	19
Obrázek č. 3: V čem spočívá důstojnost u jednotlivých konceptů	27
Obrázek č. 4: Vztahy v Trojici jako inspirace pro službu	28

Abstrakt

VOBOŘILOVÁ, K. *Teologické a sekulární pojetí důstojnosti a jejich význam v sociální práci*. České Budějovice 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce K. Šimr.

Klíčová slova: lidská důstojnost, lidská práva, Immanuel Kant, Marcus Tullius Cicero, teologie, etický kodex

Tato bakalářská práce se zabývá koncepty lidské důstojnosti a jejich významem v sociální práci. Cílem je popsat význam jednotlivých pojetí pro tuto profesi. Práce má čistě teoretickou podobu. Základem je pojetí lidské důstojnosti podle německé teoložky Doris Nauer. Ta popisuje důstojnost v rámci teologického a sekulárního konceptu. Sekulární pojetí se zakládá na důstojnosti podle Cicerona a Kanta. Na jejich práci navazují lidská práva, která jsou významná pro dnešní společnost. Naopak teologický koncept vychází z křesťanství, tudíž má náboženskou podstatu. První kapitola je věnována pojmu lidská důstojnost. V dalších dvou kapitolách jsou popsány jednotlivé koncepty. Následně je práce zaměřena na důstojnost v sociální práci. Cílem páté kapitoly je srovnání obou konceptů. V poslední kapitole je vysvětlen význam lidské důstojnosti a jejich konceptů pro sociální práci.

Abstract

Theological and secular concepts of human dignity and their importance in social work

Keywords: human dignity, human rights, Immanuel Kant, Marcus Tullius Cicero, theology, code of ethics

This bachelor thesis deals with the concepts of human dignity and its importance in social work. The goal is to describe the meaning of individual concepts for this profession. The thesis is solely theoretical. It is based on the concept of human dignity according to the German theologian Doris Nauer. She describes dignity within the framework of theological and secular concepts. The secular concept is based on dignity according to Cicero and Kant. Their work is followed by human rights, which are relevant for today's society. The theological concept, on the other hand, is based on Christianity and therefore has a religious basis. The first chapter is devoted to the concept of human dignity. The next two chapters describe the individual concepts. Furthermore, the thesis is focused on dignity in social work. The aim of the fifth chapter is to compare both two concepts. The last chapter explains the meaning of human dignity and its concepts for social work.